ئیفلاسی سیاسی و قاتی سیاسەتوان

حەمەکەریم عارف

"١"

دیموکراتییەت، یەکێکە لە زاراوە سیاسی و مەدەنییە هەرەباوەکانی ڕۆژگاری ئەمڕۆ و کەم و زۆر لە ژیانی پراکتیکی کۆمەڵگە بەشەرییە جیاوازەکاندا و بە ڕێژەی جیاوازو، بە ڕاڤەو شرۆڤەی جیاوازەوە مومارەسە دەکرێت و زۆرجار وەکو مۆد بەکاردەبرێت و دکتاتۆریەتی ڕژێم ودەسەلاتە نادیموکراتەکانی وەکو ڕژێمانی سیاسی پاشکەوتووی ڕۆژهەلاتی، پێ پەردەپۆش دەکرێت و بە ڕادەیەك دەخرێتە سەرزاری جەماوەری خەڵکی، کە لە هەر ناوەرۆك و چەمکێکی خۆی بە تاڵ ببێتەوەو ئەوەیان لە بیربچێتەوە کە دیموکراتییەت، بۆ خۆی وبە تەنیا نە ئامانجە و نەچارەسەرە. بەڵکو ئەوزارێکە بۆ چوونە ناو دنیایەکی یەجگار ئاڵۆز و تیکڕژاوەو کلیلە بۆ کردنەوەی دەرگا لەسەر کێشەو دۆزە حەیاتییە ڕاستەقینەکانی ژیان بە هەموو کایەو ڕەهەندە ئاڵۆزو جیاوازەکانییەوە، بۆ ڕوو بە ڕوو بوونەوەی کێشە ڕاستەقینەکان، تا بە ڕوونی بیان بینین و لێیان تێبگەین و بە ئاڕاستەی چارەسەری ڕاستەقینەدا مامەڵەیان لە تەکدا بکەین..جا بە بێ ئەم ئەوزارە (ئەوزاری دیموکراتییەت) بێهوودە بە دەوری کێشەکاندا دەخولێینەوە، خۆمانی لێدەدزینەوە، هەواڵە بە گەواڵەی دەکەین، فێڵی لێدەکەین و خۆمان و خەڵکی هەڵدەخەڵەتێنین و بە هەندێ بە ناو ڕیفۆرمی کلێشەیی سەرڤەسەرڤە، خۆمان لە چارەسەری ڕاستەقینەی کێشەکان دەدزینەوە..هەڵبەتە دیموکراتییەت ئەوزارو مەرجی سەرەکییە، نەك هەر بۆ تێگەییشتن لە مەسەلەکان، بەڵکو بۆ مامەڵە کردن دەگەڵ خودی دۆزو کێشەکانیشدا.جا ئەم ئەوزارە، واتە دیموکراتییەت، چ وەکو مومارەسەی ڕۆژانە، چ وەکو ڕێسا، چ وەکو داب و نەریت، تا حوزووری زیاتر بێت، زیاتر دەمانخاتە ژێر باری مەسئولییەتەوەو ناچارمان دەکات بە دووی چارەسەراندا بگەڕێین و لە پراکتیزە کردنی چارەسەرەکاندا شەریك و بەشدار ببین و بە ئەقڵییەتی کراوەو سینگی فراوانەوە، پێشوازی لە ڕاوبۆچوون و چارەسەرە جیاوازەکان بکەین و گەشەیان پێبدەین و لەو ڕێگایەوە بگەینە چارەسەری باشتر و شایستە تر..ئیدی بەمجۆرە، دیموکراتییەت دەبێ بە مەرج و ئەوزاری پەرەسەندن و پێشکەوتن و بەمەرجی گواستنەوە، لە بارودۆخێکەوە بۆ بارو دۆخێکی بالاترو شایستەتر و پێشکەوتووتر.یەکێکە لەو ڕێکارانەی کە کۆمەڵگە، لە هەر زەلزەلەو هەڵدێر و دابڕانێ دەپارێزێت و هەموو هێزە کاراو کاریگەرو تازەکانی کۆمەڵگە ناچار دەکات بێنە ژێرباری مەسئولییەتەوە. جا دیموکراتییەت، لەم ڕوانگەو پێودانگەوە، دەکاتە مەرجی گرینگ بۆ هەر گۆڕانێکی تازەو جدی. زەمینە خۆشدەکات بۆ گشت کارلێکەکان و گۆڕینەوەی ئەزموونانی جیاواز..بە کورتی و بە کوردی دیموکراتییەت دەکاتە کۆڵکەی هاوبەش دەگەڵ تێکڕای دۆزو دیاردەو مەسەلەکان، بە وردو درشتیانەوە..بەلام ئەمە بەو مانایە نییە کە دیموکراتییەت دارعاسای ئەفسووناوی بێت و هەرکە دەستت دایە، یەکسەر گرێی هەر هەموو کێشەکانت بۆ بکاتەوەو چارەسەریان بکات.چونکە دیموکراتییەت بە تەنیا و خۆ بەخۆ چارەسەر

نییە، بەڵکو کلیلی چارەسەرەکانە..بۆیە دەکرێت لەبەر ڕۆشنایی هەبوون و نەبوونی دیموکراتییەتدا، ئیستا و ئایندەی هەر کۆمەڵگەو ڕژێم و سیستەمێك بخوێنرێتەوەو پێشبینی بەردەوام بوون و پەرەسەندن و گەشەکردنی بکرێت، یان پێشبینی، خێرایی داڕوخان و هەرەسهێنانی بکرێت. دیارە دیموکراتییەت، کالآیەك نییە، لە دەرێڕا هاوردەی بکەیت و بیخەیتە بازاڕەوەو ئیدی خۆ بە خۆ ڕەگ و ڕیشە باوێ و هەموو کایەکانی ژیانی کۆمەڵگە بگرێتەوە. بەڵکو دەبێت جەماوەری خەڵك قەناعەتیان پێی هەبێت، لە ژیانی پراکتیکی و ڕۆژانەی خۆیاندا مومارەسەی بکەن و بە کردەوە بۆیان دەربکەوێت کە چ پەیوەندییەکی نزیك لە نێوان دیموکراتییەت و یەکێتیی نەتەوەیی و نیشتمانیدا هەیە، لە نێوان پێشکەوتن و دیموکراتییەتدا هەیە و بە بێ بوونی پەیوەندی ئۆرگانیکی لە نێوان دیموکراتییەت و هەموو دۆزە حەیاتییە جیاوازەکاندا، جەماوەری خەڵك هەر بە سەرگەردانی دەمێنێتەوەو لە گێژاوی وەهم و خەیاڵی بێهوودەدا دەژی و جگە لە ناکامی هیچی دی نادورێتەوەو بەرە بەرە متمانەی بە خۆی و بە توانا بەشەرییەکانی خۆی نامێنێت وناکانی لە لا دەبێت بە گرێی دەروونی.

هەڵبەتە وەکو پێشتر ئاماژەمان کردێ دیموکراتییەت نە دارعاسای ئەفسووناوی چارەسەری کێشەکانە، نە کالآیەکی ئامادەیە و هاوردە بکرێت و وەکو خۆی بخرێتە بازاڕەوەو خۆ بە خۆ ببێ بە مۆد، بەڵکو زیاتر زادەی زەرووڕەتی پەرەسەندنی کایە جۆراوجۆرەکانی ژیان و تەبع و تەبیعەتی ئەزموونگەرانەی تیرەی بەشەرە..

هەرچەندە دیموکراتییەت بەم چەمکەی ئیستایەوە، لە ڕۆژاوا ئەوروپاشدا، کە خۆ بە بێشکەی دیموکراتییەت دەزانن، پڕە لە کەموکووڕی و نوقستانی و بە ملێونان خەڵکی هەژارو بێکار هەن و سیستەمی سەرمایەداری زاڵە بەسەر تێکڕای کایەکانی ژیاندا و یاساو ڕێسای خۆی دەسەپێنێ و بە باری بەرژەوەندی خۆیدا ئاڕاستەی دەکات. بەڵام بەو حاڵەشەوە دیموکراتییەت وەکو جەوهەر و ناوەرۆك وەڵامدەرەوەی پێداویستی و داخوازییە بنەڕەتییەکانی کۆمەڵگەیە، بەو پێودانگەی دیموکراتییەت مومارەسەیەکی ڕۆژانەیە لە هەموو بوارەکانی ژیاندا، شێوازی بیرکردنەوەو ڕەفتار و مامەڵەیە دەگەڵ کایەکانی ژیاندا، واتە تەنیا ڕواڵەت و ئیدیعا نییە، حاڵەتێکی کاتی نییە، خێرو بە خششی ئەم و ئەو نییە، بەڵکو مافێکی بنەڕەتی زۆرینەو کەمینەیە بە بێ جیاوازی و پێویستە مومارەسە بکرێت، زۆرینەو کەمینە، تاك و کۆمەڵ وەکو مافی ڕەوای خۆ بەرگری لێبکەن و کار بۆ ڕیشاژۆ کردنی بکەن و دەسبەرداری مافی خۆ نەبن و ئەرك و مافی خۆ بزانن. چونکە هەر کۆمەڵگەیەك ئەرك و مافی خۆی زانی و بە دروستی مومارەسەی کرد، دەتوانێت ڕوو بە ڕووی کۆسپ و تەگەرەو تەحەداکان ببێتەوەو ئایندە دروست بکات و هەر جۆرە ملکەچی و کۆیلایەتییەك ڕەفز بکات و پرسیاری دروست بکات. پرسیاری دروست یەکەم هەنگاوە بۆ دۆزینەوەی ڕێگای ئەقلانی و دروست و، مرۆڤ کە کەوتە سەر ڕاستە ڕێگای دروستی ئەقلآنییەت خۆ بە خۆ هەوڵی دۆزینەوەی لایەنە لاوازو بە هێزەکانی خۆی دەدات. هزرینی خۆی لە بێژنگ دەدات، ئەولەویەت و بەرایی بۆ ئامانجەکانی خۆی دادەنێت و پەیوەندی بابەتی ناوخۆیی و دەرەکی چێدەکات و هەر جۆرە شکست و ناکامییەك ڕەتدەکاتەوەو

خۆی لە کەس بە کەمتر یان زیاتر نازانێت و..شکستەکانی خۆی بە ملی کەسی دیدا نادات و مل بۆ ئەمری واقیع نادات و خۆی لە بەرپرسیارییەتی نادزێتەوەو، هەوڵدەدات، لە ئاستی دیاردەو ڕووداوەکانی سەردەمی خۆیدا بێت و هیچ کێشەو گرفتێکی سەردەمی خۆی بۆ نەوەی دوای خۆی بە جێ نەهێڵێت و باری قورس نەکات..هەڵبەتە کەڵکە بوونی کێشەو گرفتان و، گواستنەوەی لە نەوەیەکەوە بۆ نەوەیەکی دی، یەکێکە لە هۆکارەکانی ئەو پاشا گەردانییەی کە لە ناو کۆمەڵگەو میللەتانی ولآتانی سێیەمدا زۆر بە زەقی دیارەو یەکێك لەو میللەتانەی کە ئەم حاڵەت و واقیعەی زۆر پێوە دیارە، میللەتی کوردە کە لە کەمترین مافی خۆی بێبەشکراوەو کەمتر بە ئەزموونی خۆی ژیاوەو زیاتر بە تەجرەبەی داگیرکەرە فاشییەکانی ژیاوەو لە بێدەسەلآتی خۆیدا هۆی ئەم بارو دۆخە نالەبارەی، دەخاتە ئەستۆی ڕۆژگاری نالەبارو خەڵکانی دیکە!!و مل بۆ ئەمری واقیع دەدات، واقیعێك کە زیاتر بە سەریا سەپێنراوە. ئیدی بە پێخاوسی بە ناوکێشەو گرفتە کەڵەکەبووەکان، بە کۆن و تازەیانەوە، کەوتووەو زۆرجار وا هەست دەکرێت، بەو واقیعە نالەبارە قایلەو وخووی پێوە گرتووە، دەگەڵیا دەژی، غافڵە لەوەی کە خۆی بەرپرسی یەکەمی ئەو واقیعە تاڵ ونەگبەتی و ماڵوێرانییەیە، چونکە هەر کەس و میللەتێك نەتوانێت یان هەوڵنەدات بەرگری لە خۆی بکات و میکانیزمێك نەدۆزێتەوە بۆ ئەوەی داکۆکی و بەرگری لە خۆی بکات، شایستەی ئەوەیە وەکو کۆیلە مامەڵەی لە تەکدا بکرێت و بە درێژایی مێژووش هەر وا کراوە.کە دیقەتی کورد دەدەیت زۆر جار دەبینی هێندە خوێنساردانەو بێموبالاتانە دەگەڵ واقیعی تاڵو پاشڤەڕۆی خۆیدا هەڵدەکات و دەژی وەکو ئەوەی قەدەر و چارەنووس بێت، یان زادەی تەبیعەت بێت و لە سەرووی فام و تێگەیشتنەوە بێ، دیارە ئەمە خۆدزینەوەیە لە هەر مەسئوولیەتێك و ڕاکردنە لە هەوڵی دۆزینەوەی میکانیزمێکی دروستی ڕوو بە ڕووبوونەوەی واقیعی تاڵ و ڕۆژگاری نالەبار!! لە دوا ئەنجامدا دەکاتە قایل بوون بە پاشکەوتن، بە غیابی ئەقلآنییەت و بە غیابی دیموکراتییەت. کە هەموو ئەمانە دەبنە کۆسپ لە بەردەم کەڵەکە بوونی ئەزموونێکی مێژوویی ئەوتۆ کە زۆربەی خەڵکی بە ئاراستەو سەمتی ئایندەدا بەشداری تیا بکەن و بگەنە واقیعێکی باشتر..

"٢"

هەڵبەتە واقیعی تاڵ و پاشڤەڕۆ، حاڵەتە نەك چارەنووس و قەدەر،دیارە ئەم حاڵەتە نالەبارو خراپ و پاشڤەڕۆیە یەك دنیا دەرهاویشتەی خۆی هەیە و ئەم دەرهاویشتانە بە ڕادەیەك بە ناو یەکا چوون و تێکرژاون، کە زۆرجار هۆکار و ئەنجام بە جۆرێ تێکەڵ دەبن کە بە ئاسانی بۆ خەڵکی لێکدی جیا نەکرێنەوە..جا بۆ ڕوو بە ڕۆو بوونەوەی دۆخی خراپ، دەبێ پێش هەموو شتێك دان بەوەدا بنرێت کە ئەم حاڵەتە ڕەنگدانەوەی واقیعە، نەك قەدەر، یان خەسڵەتی جێگیر و هەمیشەیی و بۆماوەیی ئەم کۆمەڵگە یان ئەو کۆمەڵگە بێت.واتە قابیلی گۆڕانەو دەبێ بگۆڕدرێت، دیارە پرۆسەی گوێزانەوە لە حاڵەتێکەوە بۆ حاڵەتێکی باشتر و مرۆڤانی تر پەیوەستە بە کۆمەڵێك فاکتەرێن بابەتی و خودییەوە، ئەم فاکتەرانەش لە هەلو مەرجێن کۆمەلآیەتی و قۆناغێن مێژووییدا چێدەبن و سەر هەڵدەدەن و کەڵکە دەبن ،بەلآم هەمیشە

ئیرادەو ویستی بەشەر ڕۆڵی سەرەکی و بنەڕەتی لە بەزاندن و ئاسانکردن و خستنە سەر سکەی پرۆسەی گوێزانەوەو قۆناغەگۆڕکێدا دەبینێ و، ئەمەش پەیوەندی بە هۆشمەندی بەشەرەوە هەیە، هۆشمەندیش لێرەدا دەکاتە تێگەییشتن لەو حاڵەت یان دۆخەی کە تیایدا دەژی،هەڵبەتە بەدەر لە هەر گەشبینییەکی درۆینە یان ڕەشبینییەکی ورە ڕوخێن..دیارە تێگەییشتن بەرە بەرە گوتاری لێدەکەوێتەوەو گوتار پەیوەندی دروستدەکات و پەیوەندی بزوتنەوەی لێدەکەوێتەوە، بزوتنەوەش ڕێگا بەرەو ئایندە دەکاتەوە.هەڵبەتە ڕۆشنبیریی ، لەم پرۆسەیەدا ڕۆڵی سەرەکی دەبینێ و گرینگی دەورو ئەرکی ڕۆشنبیر چ بەرانبەر بە خۆی و چ بەرانبەر بە خەڵکی دەردەکەوێت.دیارە کەلتوورو ڕۆشنبیریی بێلایەن نییە،جا رۆشنبیریش بەو حوکمەی کە سەرو سەختی دەگەڵ رۆشنبیرییدایە، یان لەگەڵ پێشکەوتندا دەبێت یان دژی.یان بە نەفەسێکی شۆڕشگێڕانەی قاڵب شکێنییەوە کار بۆ لابردنی کۆسپ و تەگەرەکان دەکات و خۆی بە ناوجەرگەی دۆز و مەسەلە حەیاتییەکاندا دەکات، یان هەلپەرستانە، خۆی لە گێلی دەدات و حەقیقەتەکان فەرامۆش دەکات و هەندێ دۆزی لاوەکی و پەراوێزی دەهاڕوژێنێت و خەڵکی پێوە مژوول دەکات و پێبزانێت یان نەزانێت بەشداری لە هێشتنەوەو ڕیشاژۆکردنی حاڵەتی پاشکەوتن دەکات، کە ئەمە زۆر بە زەقی لە ناوەندە ڕۆشنبیرییە ناچیزەکەی کوردەواریدا بەدی دەکرێت.بەڵام دەبێ ئەوەش بزانرێ کە ڕۆشنبیر هێزێکی ئەفسانەیی بالاٌتر لە هێزەکانی دی نییە.هێزی ڕۆۆشنبیر لەو کەلتوورو ڕۆشنبیرییەدایە، کە نوێنەرایەتی دەکات، لەو هەڵوێستانەیدایە کە گوزارشت لەم کەلتوورە دەکات. یانی گرینگی رۆشنبیر، وەستاوەتە سەر ئەو ڕۆڵەی کە ڕۆشنبیر لە قۆناغێکی مێژوویی دیاریکراودا وەکو رۆشنبیرو مرۆڤ دەیگێڕێت..بۆ نموونە لە کوردەواری خۆماندا، لە هەرێمی کوردستاندا، لەم قۆناغەدا، قۆناغی گومڕایی و پاشاگەردانی، قۆناغی ژان و ژار و قۆناغی هەرەسهێنان و ئیفلاسی هەموو بەهاو چەمکە سیاسی وئابووری و کۆمەڵایەتییەکان، قۆناغی دزیی و دوکانداریی سیاسی و قاتی سیاسەتوانانی ڕاستەقینەو ڕاستگۆ ودڵسۆز، ئایا ڕۆشنبیر لە ئاستی مەسئولییەتی ڕۆشنبیریی خۆیدایە؟!ڕەنگە وەڵامی ئەو پرسیارانەو زۆر پرسیاری دی بە ئایندە بێت، چونکە قۆناغەکە تەواو نەبووەو هێشتا بەردەوامە، بە تەواوەتی لە ڕووی شێوەو ناوەرۆکەوە نەمەییوەو روون نەبووەتەوەو قاڵبی یەکجارەکی خۆی وەرنەگرتووە،ماهیەتی تەواوەتی خۆی پەیدا نەکردووە.بێگومان زۆر هەورازو نشێوی دی بە خۆوە دەبینێت، هەڵوێسەکان قابیلی پێداچوونەوەو گۆڕانن، بەڵام ئەمە بەو مانایە نییە، هیچ سەرنجێك دەربارەی دەورو ڕۆڵی کەلتوورو ڕۆشنبیر نەیەتە دەربڕین. پێشتر گوترا کە کەلتوور بێلایەن نییە، یان دەگەڵ پێشکەوتندایە یان دژیەتی، بەڵام دەبێ ئاماژە بۆ ئەوە بکەین کە جیاوازی لە نێوان کەلتوورو ڕاگەیاندندا زۆرە.کەلتوور پشت بە کۆمەڵێك بنەماو چەمك و زاراوە، دەکارێت، دیالۆگێکی قووڵ و فرەلایەن لە نێو کۆمەڵگەدا چێبکات،تا میکانیزمێك بدۆزێتە بۆ چۆنیەتی مامەڵە کردن دەگەڵ دیاردەو ڕووداوەکاندا.بەڵام دەوری ڕاگەیاندن، زیاتر دەورێکی ڕەوتەنی هەنووکەییە و هێندە بایەخ بە شتە هەنووکەیی و پەلەکان دەدات کە لە ماوەیەکی کەمدا لە پەلو پۆ دەکەوێت و تەواو دەسوێ و خۆی کاوێژدەکاتەوە، کە ئەمە زۆر بە

زەقی بە کەناڵە ڕاگەیاندنەوانێکانی هەرێمی کوردستانەوە (بە حیزبییەکان و حیزباوییەکانەوە) دیارە...بۆیە هیچ نابێتە زێدەڕۆیی ئەگەر بگوترێ بە بێ پاشخان و زەمینەیەکی ڕۆشنبیریی بتەو ودەوڵەمەند دەسکەوتی میدیایی هەنووکەیی ناکاتە هیچ و وەکو هەر کەف و کوڵێکی دیکە زوو دەنیشێتەوەو هیچ کاریگەرییەکی ئەوتۆ بەجێ ناهێڵێت..

ئەوەی مایەی سەرنجە، لە سایەی ئەم لێشاوە میدیاییەی کە ئەمڕۆ لە هەرێمی کوردستاندا باوە ،لە واری ڕۆشنبیریی و کەلتووریدا، ئەقلانییەت داویەتیە کزییەکی تەواو و خەڵکی بەوە گۆش دەکەن بە سۆزو عاتیفە بیربکەنەوە، لە کاتێکا ئەقڵ ئەوزاری بیرکردنەوەیە نەك سۆزو عاتیفە، کارێکی واکراوە خەڵکی دەسبەرداری وابەستەگییە گەورەکان بن و خۆ بە وابەستەگی بچووك و دەسکەوتی شەخسی و هەنووکەییەوە هەڵواسن!.خەڵکی بە جۆرێ حیزباوی کراون (حیزبی ئەهوەنترە لە حیزباوی) وابەستەگییە نەتەوەیی و نیشتمانییەکەیان بە جۆرێ لە بیر براوەتەوە،کە بە حیزبچیاتی و ناوچەگەرێتی قاییل بن، جا ئەم حیزبە سکراب و بونیاد دکتاتۆریانەش!!کە ئەمە بۆ خۆی پاشەکشەیەکی زەقەو لە واری ڕۆشنبیرییدا دەکاتە پشتیوانی لە پاشڤەڕۆیی و پاشکەوتن، دەکاتە دەسبەرداربوونی وابەستەگییە گەورەکان و قاییل بوون بە وابەستەگی بچووك!!جا ئەگەر دەسەڵات، بە مەبەستی پاراستنی خۆی و بەردەوامانمدنی بوونی خۆی، هەوڵبدات ڕۆشنبیریی تایبەت بە خۆی بەرهەمبێنێت ، کوڵەکەو ڕەمزێن ڕۆشنبیریی چێبکات و گوتاری ڕۆشنبیریی خۆی هەبێت ، کە ئەمە زۆر بە زەقی لە تێکڕای کەناڵە میدیاییە حیزبی و حیزباوییەکانەوە دیارە، کە کار بۆ شەرعییەت بەخشین بە دەسەڵات و بەردەوامانمدنی دەسەڵات دەکەن و پێ بحەسن یان نەحەسن، دەوری دەڵاڵ و پەیڤداری دەسەڵات دەگێڕن..

ڕۆشنبیر، نابێ دەسبەرداری پەیامی ڕۆشنبیریی خۆی ببێت کە بریتییە لە قاڵبشکێنی و هەڵگرتنی ئاڵای گۆڕانکاری بە ئاڕاستەی ژیان و ئایندەیەکی مرۆڤانیتر و باشتر و گەشتردا. خۆ ئەگەر دەسەڵات و دەوڵەتی ئێستا وەکو جاران نەبێت و لەوە بەهێزتر بێت کە ڕۆشنبیر بەرگەی هەڕەشەو تەماحی بگرێت و، نەشێت داوای ئەوەی لێبکرێت بە تەنیا ڕوو بە ڕووی ببێتەوەو بە گژیا بچێتەوە، ئەوا بەلای کەمەوە داوای ئەوەی لێدەکرێت سەربەخۆیی ڕۆشنبیریی و ڕۆشنبیر بپارێزێت و نەبێت بە زۆڕناژەن و پەیڤداری خۆڕایی دەسەڵات و بە هەق و بە نەهەق شەرعییەت بە بوون و بە زەرورەتی بەردەوامبوونی ببەخشێت و خۆی لە گێلی بدات و ئەو ڕاستییە فەرامۆش بکات، کە غیابی گوتاری ڕۆشنبیریی دەکاتە گۆڕستانی پرسیارو،دیارە غیابی پرسیار دەکاتە خۆ دزینەوە و ڕاکردن لە ئیستاو کێشەکانی ئیستا بە ئاڕاستەی ڕابردوودا نەك بە ئاراستەی ئایندەدا..ئیدی لێرەوە زەمینە بۆ کۆڵکە حیزبی و زڕەسیاسی وسیاسەتنەدار!! خۆش دەبێت، بە کەماڵی ئارەزوو،بێهیچ ترس و دوودڵییەك، گەمە بە چارەنووسی میللەت بکەن و لە مەزاتخانە سیاسیە ناوچەیی و جیهانییەکاندا، سووکترین مامەڵەی پێوە بکەن...

"٣"

هەڵبەتە هەر قۆناغەو پرسیاری خۆی هەیە و هەر پرسیارەش بۆ وەڵامی خۆی دەگەڕێت، وەڵامیش لە هەمان ژینگەدا پەنهانە کە ئەو پرسیارانەی تیا دروست دەبن و پێویستە لە ڕێگەی

ئـەقڵ و ئەقلانییەتـەوە بێتـە دۆزینـەوەو کەشـفکردن. چـونکە ئـەقڵ سەرچـاوەی هـەر زانسـت و زانیارییەکـەو هـەموو حەقیقەتـەکان بـە ئـەقڵ دەناسـرێنەوە..جا لـەم حاڵەتـەدا نـە ڕێکـەوت و نـە غەیبانییـەت جێیـان نابێتـەوە، ئیـدی ئەقڵگـەرایی دەبێـت بـە سـەرەتایەك بـۆ پەیـدابوون و سەرهەڵدانی فەلسەفە..هەنگێ مرۆڤ لـە هـەر پابەندییـەك جگـە لـە پابەنـدی ئـەقڵ، ڕزگـار دەبێت و مرۆڤ دەبێت بـە بوونـەوەرێکی ئەزموونگـەراو لـەوێوە هـزرو بیری خـۆی هەڵـدەهێنجێ و ئـەقڵ لـە جیهانی واقیعدا گەشە دەکات و دەخەملێ و ئیدی هەموو مومارەسەیەکی مرۆڤانی بە پشـتیوانی ئەقڵ ئەنجام دەدرێت..کە ئەقڵ بوو بە تەوەری ژیان ، ئیدی میکانیزمی پێشکەوتن و پەرەسـەندن ڕەوتی خـۆی وەردەگرێت و مـرۆڤ دەبێت بـە چەقی گـەردوون و هـیچ بیرێکـی ئامادە و کلێشـەیی قەبووڵ ناکـات، واتـە مـرۆڤ خـۆی ،خـۆی بـەدی دێنێـت و هـەنگێ دەبێـت بـە کانگـای ناکۆکیـان چ لەگـەڵ خۆیـدا و چ لەگـەڵ خـەڵکانی دیکـەو ژینگـە و دەوروبـەردا، چـونکە هـەر کاتێـك مـرۆڤ لـە ناکۆکییـەکانی خـۆی پـاك بـووەوە دەبـێ بـە بووکەڵەیـەکی بێدەسـەڵات و جـاڕی مـەرگی خـۆی دەدات..ئەمـەش ئـەوە دەگەیـەنێت کـە ناکۆکییـەکان داینـەمۆی پێشـڤە چـوون و پێشـکەوتنە و هزریش لە ئەنجامی ناکۆکیدا زاوزێ دەکات و پـەرە دەسـەنێت و گەشـە دەکـات و ڕێگـەی ئاینـدە ڕوناك دەکاتەوەو بەسەر ئایندەدا دەکرێتەوەو هێزی مرۆڤ و بەهرەو توانا فلیڤانییـەکانی کەشـف دەکات..

هەڵبەتـە سـوود وەرگـرتن لـە ئـەزموونی ڕۆشـنبیریی میللـەتان و شارسـتانیانی پێشـکەوتوو، کـارێکی ئەرێنییـەو ئـەزموونی ڕۆشـنبیریی خۆمـاڵی دەوڵەمەنـد دەکـات و جـۆرە پەیوەندییـەکی ڕۆشنبیریی دروست دەکات و میللەتان لێکدی نزیك دەکاتەوەو زیاتر یەکدی دەناسن.بەڵام ئەگـەر ئەم پرۆسەیە، تەنیا لاسایی کردنەوەیەکی سەرڤەسەرڤە بێت و بۆ خۆ نواندن بێـت، هـەنگێ هـیچ پەیوەندییـەکی ڕۆشـنبیریی یەکسـان و هاوسـەنگی لێناکەوێتـەوە، بـەڵکو بـە پێچـەوانەوە تـەنیا پەیوەندییەکی نایەکسان و ئیستهلاکی و سەرسامی لێدەکەوێتەوە..

جا بۆ ئـەوەی زۆریـش غـەدر لـە ڕۆشـنبیر نەکـەین، هەقـە ئامـاژە بـەوەش بکـرێ، کـە ڕۆشـنبیر، بـە تایبەتی لـەم عەسـرە تێکـڕژاو و جەنجاڵـەی گلۆبالیزەدا، سـوپەرمان نییـە و دارعاسـای جادوویی پـێ نییـە کـە بکارێـت، لـە جیـاتی خـەڵکی ڕوو بـە ڕووی کێشـەو تەگـەرەکان ببێتـەوەو لـە کەفلـە کونێکدا چارەسەریان بکات.بەڵام وێڕای ئەوەش، ڕۆشنبیر وەکو کەسێکی هۆشمەند، کە خاوەنی گوتارو بۆچوون و قەناعەتی تایبەتییە، دەکارێت لەو ڕێگایەوە تەماس دەگەڵ خەڵکیدا بگرێت و بیاندوێنێ، لەسەرێتی لە گازی(نداء)و بانگەوازو گوتارە ڕۆشنبیرییەکانیا، دڵسـۆزو ڕاسـتگۆ بێت و متمانەی دوێنراوانی خۆی لە دەست نەدات و لەبەر خاتری بڕێك ئیمتیازات خیانەت لە پەیامی خۆی نەکات و نەبێت بە کەوا سووری بەر لەشکری دەسەڵات، یـان دێوجامـەی ڕاوە جـەماوەر،یان دژایەتی ئەو ڕۆشنبیرانە بکەن کە وەکو ئەم بیرناکەنەوە، بە کورتی و بە کرمانجی هەق نییە ببن بە دەڵاڵـی دەسـەڵات و ڕووی دزێـوی مکیـاج و جـوان بکـەن و پاکانـەی جـۆراو جـۆری بـۆ بکـەن.بـە هەرحاڵ کەس داوای ئەوە ناکات کە ڕۆشنبیر سوپەرمان بێت، یـان هـەڵگری دارعاسـای سیحری بێـت و پـەڕجووان بنوێنێـت، بـەڵام بـە حـوکمی ئـەوەی خـاوەن گوتـارە، خـۆ دەبێـت شـایەدی

راستگۆی سەردەمی خۆی بێت وسبەێنیٚ خەڵکی نەڵێن، ئەریٚ ڕۆشنبیرەکان بۆ بێدەنگ بوون؟!لە گوێی چ گایەکدا نوستبوون، بۆچی نیشتمان بووبوو بە گۆڕستان و لەو بێدەنگییە سامناك و کوشندەیەدا نقووم بوو بوو؟!جا ڕۆشنبیر بۆ ئەوەی مەسئولییەتی بیٚ وەڵامیی ئەو پرسیارەی بە ملدا نەیەت، لە سەرێتی، ڕاستگۆیانە قسە بکات، ڕاستگۆیانە، ئەو قسەیە بکات کە پێویستە بکرێت.

"٤"

یەکێك لە دیاردە هەرە زەق ودیارەکانی کوردەواری، ناتەبایی و هەڤدژی و هەڤڕکی و لێکدووریە، بیرکردنەوەی خێڵەکیانەیە. دیارە دیاردەی خێڵایەتی بە گشت تان و پۆیەکانییەوە، دیاردەیەکی ئەزەلی نییە کە لە چارەی خەڵکانێك نووسرابیٚ ولە چارەی خەڵکانێکی دی نەنووسرابێت،بەڵام بەرەنجام و زادەی قۆناغی مێژوویییەو ڕاستەوخۆ پەیوەندی بە ژینگەی کۆمەڵایەتی ئەو خێڵەوە هەیە، بە کورتیەکەی لە بۆشاییەوە هەڵنەقولاوە، بەڵکو بەرەنجامی کۆمەڵێك هۆو فاکتەرێن کەڵکە بووی پێش خۆیەتی..بە هەرحاڵ دیاردەی خێڵایەتی چەند مکووم و بتەویش بێت، هەر دەگاتە قۆناغی پیربوون و مردن و ئیدی قۆناغی دوای خۆی دەرنگ یان زوو، دەینێژێت..گەورەترین فاکتەری داوەشین و هەڵوەشانەوەی سیستەمی خێڵایەتی سەرهەڵدان و پەیدابوونی پەیوەندییانی بەرهەمهێنانە..بەڵام پێویستە ئاماژە بۆ ئەوەش بکرێت کە کاتیٚ پێکهاتەو بونیادی سیستەمی خێڵایەتی هەرەس دێنێت، ئاسەوارەکەی بۆ ماوەیەکی زۆر هەردەمێنێت و کەم و زۆر لە سیستەمی پاش خۆیدا ڕەنگدەداتەوە،بە تایبەتی بۆ میللەتێکی بندەستی کۆلۆنی وڵات، کە ڕێگەی نەدرابیٚ بە ئەزموونی خۆی بژی و ژیان بجەڕبێنیٚ و وەکو پێویست لە بەرهەمهێنانی مێژوودا بەشدار نەبووبیٚ..بۆیە کوردەواری لە هەرێمی کوردستاندا،لە پاشاگەردانی پاش هەرەسی سیستەمی خێڵایەتیدا، سەراسیمە و سەرگەردان،بە دیار کێشە مۆدێرنەکانی سەردەمی گلۆبالیزەوە دۆش داماوەو غافڵە لەوەی کە ئەم کێشانە، بە ئەوزارو ئەقڵیەتی خێڵەکیانە ،کە مخابن بەسەر تێکڕای حیزبەکانی هەرێمی کورستنادا، بە دەسەڵاتدارو بێدەسەڵاتیانەوە زاڵە، نایەتە چارەسەرکردن.بۆیە ئەمڕۆکە لە گێژاوێکدا دەژین، خۆیشمان نازانین بەرەو کویٚ دەمانبات، وێڵ و گومڕا، نە هۆمان لیٚ مەعلوومە نە ئەنجام، لە جیاتی پرسیار بکەین و لە وەڵام بگەڕێین، نائومێد و سەرگەردان، مەسئولیەتی ئەم هەمووشکست و هەرەس و داڕووخانە بە ملی خەڵکی دیدا دەدەین کە ئەمە تەنیا لە بیرکردنەوەی خێڵەکیانە دەوەشێتەوە.لە بیرکردنەوەی خێڵەکیانەدا کەمترین پەراوێزو دەرفەت بۆ دیالۆگ هەیە، کە دەشێت بە یەکەمین هەنگاوی ئەقڵانی دروست بەرەو دۆزینەوەو کەشفکردنی هۆی تێکڕای کێشەکانی ژیان دابنرێت.لە دیالۆگی دروست و ڕاستەقینەدا، مەرجە لایەنەکانی دیالۆگ ئیعتراف بە یەکدی بکەن، دیارە ئەم ئیعترافە خۆی لە خۆیدا، ئەوە دەگەیەنێت کە هەر یەکێك لە لایەنەکانی دیالۆگ بەشێکە لە بونیاد و پێکهاتەی کۆمەڵگە و دەبیٚ دەگەڵیا بژی و مامەڵەی لە گەڵدا بکەیت..واتە چەند تۆ هەیت و ئەم بوونەت هەق و مافێکی بیٚ چەند چوونە، بەرانبەرەکەشت هەمان بوون ومافی هەبوونی هەیە..یەکێك لە مەرجە گەوهەرییەکانی دیکەی دیالۆگ ئەوەیە کە لایەنەکانی

دیالۆگ، زەمینە بۆ یەکدی خۆشبکەن کە خۆیان بکەنەوەو چ حەقیقەتێکیان پێیە بیخەنە ڕوو، چونکە هەموو حەقیقەتەکان لای یەك لایەن نییە، بەڵکو بە شێوەیەکی ڕێژەیی دابەش بووە بەسەر هەموو لایەنەکاندا، واتە دیالۆگ ڕێگە خۆشدەکات بۆ گەییشتن بە حەقیقەت و کاری ئەقلانی، بۆ دۆزینەوەی چارەسەری ڕیشەیی هەمەلایەنەی کێشەو گرفتەکانی قۆناغە قەیراناوییەکان، کە ئەمە تەنیا لە هاماج و کەش و هەوای دیموکراتیانەدا مەیسەر دەبێت، واتە دیموکراتییەت کلیلی کردنەوەی دەرگای گشت کێشەکانە، دیارە دیموکراتییەتش وەکو ئاماژەمان کردیٚ کالاّیەك نییە لە هەندەرانەوە هاوردە بکرێت و بخرێتە بازاڕەوەو ئیدی تەواو ،خۆ بە خۆ بلاّوببێتەوە،بەڵکو شێوازێکی مامەڵە کردنە دەگەڵ هەموو کایە کۆمەڵایەتی و ڕۆشنبیرییەکانی ژیاندا، دەگەڵ تێکڕای ئەندامانی کۆمەڵگەدا، بە وردو درشتەوە،دەگەڵ دیاردەو ڕووداوەکاندا،لە نێو هەرسیٚ دەسەڵاتی یاسادانان و جێبەجێکاری و دادڤانیدا،پێویستە ڕۆژانە مومارەسە بکرێت و ببیٚ بە بەشێك لە تەربیەت و پەروەردەی جەماوەری خەڵك، هەنگیٚ دەشێت ببیٚ بە سەرەتایەك بۆ چارەسەری دوز و کێشەکان، بۆ دۆزینەوەو هەڵێنجانی کۆمەڵێك ڕێساو میکانیزمی چۆنیەتی مامەڵەکردنی خەڵکی لە نێوان خۆیاندا، لە گەڵ دەسەڵاتدا، لە گەڵ خەڵکی دیدا، لەگەڵ تێکڕای دیاردەو ڕووداوەکاندا.

جا بەم پێودانگە، دیموکراتییەت نە خواستێکی ئاسان و خۆشدەستە و نە لە شەو و ڕۆژێکدا دێتە دی. وەکو گوترا کلیلی ئەفسووناوی و چارەسەری تەواویش نییە، بەڵکو سەرەتایە بۆ چارەسەران..هەڵبەتە کۆسپ و تەگەرەو نەیارانی ناوخۆ و دەرەکیشی زۆرە،چونکە هەموو دیاردەو ڕووداوێك هەم هەوادارانی هەن هەم دژمنان.. بەلاّم دژمنی هەرە سەرەکی دیموکراتییەت ئەوانەن کە بە درۆوە بانگەوازی بۆ دەکەن و وەکو پێویست باوەڕو قەناعەتیان پێی نییەو لە واری پراکتیکیدا، بە شێوەیەکی ڕواڵەتی سەرڤە سەرڤە، لە چوارچێوەیەکی فۆرمالی نێوەرۆك پوچەڵدا مومارەسەی دەکەن و دکتاتۆریەتی خۆیانی پێدەشارنەوە، یان ئەگەر بە مەبەستی کەمکردنەوەی ناڕەزایی خەڵکی و لە ژێر گوشاری دەرەکیدا ناچار بن، هەندیٚ لایەنی فۆرمالی ناوەرۆك بەتاڵی، یەکپارچە ساختەو تەزویری وەکو هەڵبژاردنی پەرلەمان و ئەنجوومەنی پارێزگا و شاراندا مومارەسەی بکەن، ئەوا تەنیا بە خۆیانی ڕەوا دەبینن و بەجۆریٚ سەرەکەی بادەدەنەوەو دەیدکتاتۆرێنن جەماوەری تیا قەرزاربار دەکەن، وای دەحیزبێنن هەزار خۆزگە بە دکتاتۆریەت!! بۆیە هیچ سەیر نییە کە خەڵکی داوای جیابوونەوەی حیزب لە حکوومەت دەکەن!! پتر لە بیست ساڵە بەو ئاوایە جەماوەری خەڵکی هەرێمی کوردستان لە لایەن دەسەلاّتی هەرێمەوە، لە مافی دیموکراتییەت بێبەش دەکرێت..و بە جۆریٚ حیزباوی دەکرێت ،ئەوەی لەبیربراوەتەوە، کە دیموکراتییەت مافە، خێرو منەت و بەخششی هیچ کەس و لایەنێك نییە، مافەو دەبێت ڕۆژانە و لە هەموو وارەکانی ژیاندا مومارەسە بکرێت، هیچ کەس و دەسەلاّتیٚ بۆی نییە بە هیچ هەنجەت و بیانوویەك لەو مافەی بێبەش بکات.بۆیە جەماوەری خەڵك لە سەرێتی، جورئەت و زاتی پرسیارو ڕەخنەی هەبێت، پێداچوونەوەیەکی وردو ئەقلانی بە قۆناغەکانی پێشوودا بکات، هەموو لایەنە نەرێنی و ئەرێنییەکانی شەن و کەو بکات، دان بە فەشەل و ناکامی

ئەو بیرو دروشم پرۆژانەدا بنێت کە خراونەتە ڕوو و نەهاتوونەتە دی، بە دوای هۆ و سەبەبکاری هەموو ناکامییەکاندا بگەڕێت و بەهای تێچوونی ئەو پرۆژە ناکامانە دیاری بکات، لێپێچینەوە دەگەڵ خۆی و هەموو لایەنە پەیوەندارەکاندا بکات و،مەسئولیەتی هەموو لایەك، بەهەمان پێوەر دیاری بکات، تا لە قۆناغی دواتردا، هەمان ناکامی دووبارە نەبێتەوە.

"٥"

هەڵبەتە ڕێگای دیموکراتییەت، ڕێگایەکی دوورو درێژ و پڕ هەورازو نشێوە، وەکو گوترا دیموکراتییەت مافەو دەبێ ڕۆژانە و لە هەموو وارە جیاوازەکانی ژیاندا مومارەسە بکرێت تا ببێت بە بەشێك لە تەربێت و پەروەردەی خەڵکی و خەڵکی پێی ڕابێن و دەسبەرداری ئەم مافەی خۆ نەبن و بەرگریی لێبکەن، بە تایبەتی بۆ گەلی کوردی بندەستی دکتاتۆریەت زەدە، کە دەیان وبگرە سەدان ساڵە لەم مافە بێبەش کراون و داگیرکەرانی تەنیا خۆیان بە شایستەی ئەو مافە زانیوەو و بەو نەفسە مامەڵەیان دەگەڵ کوردا کردووە،کە لەو ئاستەدا نییە ئەو مافەی پێ ڕوا ببینرێ و بە هەموو شێوەیەك هەوڵیانداوە، ئەمە بکەن بە قەناعەت لەلای خودی کوردیش و گرێی کێماسی لا دروست ببێت!! بۆیە دەبینین کۆمەڵگەی کوردەواری زۆر بە خەمی مومارەسەی ئەم مافە ڕەوایەی خۆیەوە نییە، کە ئەمە بە زەرەری خۆی و قازانجی دەسەڵاتەو هێندەی دیکە ڕێگای دیموکراتییەت دوور دەخاتەوەو ئەوە لە بیر جەماوەری خەڵك دەباتەوە کە ئەمە مافەو، ماف بە ئاسانی نادرێت، بەڵکو دەسەندرێت و دەبێ خەباتی بەردەوامی لە پێناودا بکرێت و ڕۆژانە لە هەموو ئاستە جیاوازەکانی ژیاندا مومارەسە بکرێت، تا دەبێت بە بەشێك لە تەربیەت و پەروەردەی خەڵکی و هیچ جۆرە سازشێکی لەسەر نەکرێت، بەڵکو دەکرێت بە ئەوزارو فاکتەری کارا بۆ دیموکراتیزەکردنی ڕژێمی دەسەڵات و تێکڕای دام ودەزگا سیاسی و پیشەیی ونیشتمانی ونەتەوەییەکان.

هەڵبەتەوەکو ئاماژەمان کردێ، دیموکراتییەت چارەسەری ئەفسووناوی تێکڕای کێشەکان نیە،کە لە کەفلە کونێکدا، هەموو کێشەکان تەخت بکات و دنیامان بۆ بکات بە شامی شەریف و مەڕ و گورگ پێکڤە ئاو بخۆنەوە.هەروەها دیموکراتییەت تەنیا قسەی ڕووت و دروشم و ڕاپرسی وهەڵبژاردنی ئەنجوومەنانی ساختە نییە، چونکە کەسێك لە ناخی خۆیدا، لە تەربیەت و پەروەردەیدا، لە ئەقڵیەت و پێکهاتەی دەروونیدا، دیموکرات نەبێ، کە ئەمە تەنیا بە مومارەسەی ڕۆژانە و بەردەوام دێتە دی، ڕۆژ تا ئێوارە لاف و گەزافی دیموکراتییەت لێبدات، فێری بە دیموکراتییەتەوە نییەو نابێت بە دیموکرات.. دیموکراتییەت شێوەو قاڵبێکی نەگۆڕو کلێشەو کەتەلۆکێکی ئامادە نییە کە لە سەرانسەری دنیادا بە یەك شێواز و میکانیزم پراکتیزە بکرێت، بەڵکو لە شوێنێکەوە بۆ شوێنێك، لە قۆناغێکەوە بۆ قۆناغێك دەگۆڕێت، بەلأم لە ڕووی نێوەرۆك و جەوهەری سیاسییەوە دەکاتە ((حکم الشعب بالشعب وللشعب)) کە ئەمە دەکاتە مافی ئازادی و یەکسانی و مافی گوزارشت و دەربڕین بۆ تاك و بۆ کۆمەڵ، دەکاتە مافی هەڵبژاردنی جۆری ڕژێم و ڕەمزەکانی ڕژێم، دەکاتە مافی دەسکاری و گۆڕینی ڕژێم و شێوەی دەسەڵات.

دیاره ئەم مافانە، لە خۆوەو خۆڕسك نە هاتوونەتە ئاراوە، بەڵكو بەرەنجامی هەوڵ و خەباتی دوور و درێژی كۆمەڵگەیە و لە زۆر وڵاتی مۆدێرندا یاساو ڕیسای پێدەركراوەو وەكو مافی بنەڕەتی و ئاسایی مامەڵەو بەرخوردی دەگەڵدا دەكرێت، ڕۆژانەو لە هەموو ئاستە جیاوازەكانی ژیاندا مومارەسە دەكرێت و لە هیچ كەس و دام و دەزگایەك قەبووڵ ناكرێت پێشێلی بكات، حكومەت ودەسەلأت بۆی نییە لێی پاشگەز ببێتەوە، چونكە حكومەت ودەسەلأت بە خۆیشی لەم وڵاتە مۆدێرنانەدا لە سەر بنەمای هەمان ماف هەڵبژێردراوەو گەر لێی پاشگەز ببێتەوە دەڕوخێت و دەڕوخێنرێت..

هەڵبەتە وەكو گوترا دیموكراتییەت خۆ بە خۆ نایەتە دی، هەروەها كالأیەك نییە هاوردە بكرێت و بخرێتە بازاڕەوە و بلأو ببێتەوە. بەڵكو خەباتی لە پەستاو بێ پسانەوەی دەوێ، دەبێ جەماوەری خەڵك قەناعەتی تەواویان پێی هەبێت، ڕۆژانەو لە هەموو كایەكانی ژیاندا مومارەسە بكرێت و بە هەموو شێوەیەك زەمینەی بۆ خۆشبكرێت، تا دەبێت بە بەشێكی لە جیابوونەوە نەهاتووی تەربیەت و پەروەردەی كۆمەلأیەتی و سیاسی و ڕۆشنبیری و سایكۆلۆژی خەڵكی. گەییشتن بەم حاڵەتە دەكاتە ئیعترافكردن بە بەرانبەر، دەكاتە مامەڵەكردن دەگەڵیا.هەڵبەتە ئیعتراف كردن بە بەرانبەر و بەرخورد و مامەڵە كردن و دیالۆگ كردن دەگەڵیدا، خۆی لە خۆیدا، هاماج و زەمینە خۆشدەكات بۆ گەنگەشەو چارەسەری هەموو پێویستیە تازەكانی مرۆڤ. ئیدی بەم پێودانگە، دیموكراتیەت دەكاتە باشترین بنەما بۆ دابینكردنی پێویستییەكانی مرۆڤ و بۆ هەڤژینی ئاشتیانەی گشت توێژو چینەكانی كۆمەڵگە، بە دەسەلأتدار و بێدەسەلأتەوە، بە داراو نەدارەوە، بە هێزدارو بێهێزەوە، چونكە ئیعترافكردن بە بەرانبەر و دیالۆگ و مامەڵە كردن دەگەڵیدا، خۆی لە خۆیدا، ئامادەگی و زەمینە سازییە بۆ پێكەوە هەڵكردن.

بەلأم مخابن، دیموكراتیەت لە هەرێمی كوردستاندا، ساڵ بە ساڵ لە پاشەكشەدایە، ئینسانی كورد برسی دەكرێت، بێ ئیش و كارە، دەرفەتی كاری بۆ ناڕەخسێنرێ، كەس گوێی لێناگرێت، حیزباوی دەكرێت، تاكید لەسەر بە موالی كردنی دەكرێت و،هاووڵاتیەت و مافی هاووڵاتیەتی لە بیر دەبرێتەو و لێی زەوت دەكرێت..سیاسەت وئەخلاق لە داڕوخان و هەرەسی ترسناكدایە، وڵات پڕبووە لە بزووتنەوەی غەیبانی و كۆنەپەرستانە، كە لە ئەنجامدا وڵات لە خەڵكی دەكات بە دۆزەخ..ئەو سەركردەو سیاسەتوانانەی كە خەڵكی ڕیزی خەبات و تێكۆشانی دەگرتن و وەكو ڕەمز تەمەشای دەكردن، فڕان فڕانیانە بۆ ئەوەی بگەنە لوتكەی دەوڵەمەندی و ساماندار‌ی،بێئەوەی هیچ حیسابێك بۆ میللەت بكەن!!كە ئەمە نیشانەی ئەوپەڕی ئیفلاسی سیاسییە.. گەندەڵی بە ڕادەیەك ڕیشاژۆ بووەو تەرزی هاویشتووە كە بە ڕێژەیەكی زۆر ئەهلی قەڵەمیشی، لە ئەدیب و نووسەرو ڕۆژنامەنووسان گرتووەتەوە، كە گوێیان لێدەگریت وا هەستدەكەیت پەیڤداری بەكرێ گیراون و بەرگری لە گەندەڵی و گەندەڵسازان دەكەن!! غافڵن لەوەی پەیامی ڕۆشنبیریی ئەوەیە كە خەڵكی بخاتە گومانی ئەرێنی و كونجكاوی بەردەوامەوە، بۆ ئەوەی ببێت بە خاوەنی پرسیار ،لە ئیستاو بە ئاراستەی ئایندەدا، بۆ ئەوەی بە جورئەتەوە مومارەسەی ئەو مافە سەرەتاییەی خۆی بكات كە پێویستە لە تێكڕای ئەو قەرارانەدا بەشداری

بکات کە پەیوەندییان بە ژیان و گوزەران و چارەنووسییەوە هەیە.. بۆ ئەوەی فام و خوێندنەوەی تازەی بۆ مێژوو ودیاردەو ڕووداوەکان هەبێت..لە چوارچێوەی مافە دیموکراتییەکاندا، بە شێوەیەکی ئەقلانی، گەنگەشەی هەر هەموو دۆزو کێشەکان بکات، بۆ ئەوەی بگەنە باشترین چارەسەر و هیچ هێزو لایەنێك بیر لە سڕینەوەو پەراوێزاندنی هێزو لایەنەکانی بەرانبەری نەکات و..دیموکراتییەت لە نێوەرۆکە ئەرێنییەکەی خۆی بەتاڵ نەکرێتەوەو لە ڕێگای هەندێ ئیجرائاتی بە ڕواڵەت دیموکراتییەوە گەندەڵی و دیکتاتۆریەتی دەسەلاتی پێ پەردەپۆش بکرێت، کە بە گوێرەی پرەنسیپەکانی دیموکراتییەت، هەڵبژاردنی هەر ڕژێم و دەسەلاتێك، هەڵبژاردنی ڕەمزەکانی دەسەلات، هەموارکردنەوەو گۆڕینی ڕژێم و دەسەلات، مافی بێ چەند وچوونی جەماوەری خەڵکە بە هەموو چین و توێژەکانییەوە..

دیارە لەم حاڵەتەدا، مومارەسە کردنی دەسەلاتیش دەبێ لە چوارچێوەی دیموکراتییەتدا بێت،دەبێ دەسەلاتداران ئەوەیان لە بیربێت و چاك بزانن و مێژوو شایەدە کە نەدەسەلات، نە سەروەت و سامان، نەهێز، تا سەر نامێنێ و دەگۆڕێت وزۆرجار هێز لە خاوەنەکەی هەڵدەگەڕێتەوەو سەری ساحێبی دەخوات...هەڵبەتە ڕەوڕەوی مێژوو بە کەس ڕاناگیرێت و ئەوەی ڕێزی مێژوو نەگرێت ڕیسوایی دەدورێتەوە..

لە کۆتاییدا پێویستە ئەوە دووپات بکرێتەوە: ڕاستە دیموکراتییەت چارەسەری ئەفسووناوی نییە، بەلام لەبارترین، زەمینەیە بۆ ڕێشاژۆ بوونی ئەقلانییەت. هەر میللەتێکیش کەوتە سەر ڕاستە ڕێگای ئەقلانییەت، ئیدی دەبێ بە خاوەنی خۆی و بە ئاسانی کۆیلە ناکرێت..

٢٠١٦/١

بۆ زانیاری زیاتر بڕوانە:

*- دایره المعارف دموکراسی/زیر نظر سیمور مارتین لیپست/ ترجمه فارسی به سرپرستی: کامران فانی- نورالله مرادی. جلد اول: ا-ت/ کتابخانەی تخصصی وزارت امور خارجه/ تهران، بهار ١٣٨٧

*- اولویت دموکراسی برفلسفه/ ریچارد رورتی/ ترجمه خشایار دیهیمی/ چاپ سوم/ ١٣٨٨/ انتشارات طرح نو

*- عبدالرحمن منیف/ الدیمقراطیة اولا..الدیمقراطیة دائما/ الطبعة الخامسه/الموسسه العربیه للدراسات والنشر/المرکز الثقافی العربی

*- تاریخ دموکراسی در اروپا/ مهدی رجبی/ چاپ اول/ ١٣٨٦/ نشر دنیا نو

*- سلامه موسی و ازمه الضمیر العربی/ غالی شکری/مکتبه الخانجی بمصر/١٩٦٢

*- دانشنامەی سیاسی(فرهنگ اصطلاحات و مکتبهای سیاسی/ داریوش اشوری/ چاپ بیست و یکم/ ١٣٩١/ انتشارات مروارید

*- فرهنگ لغات/ دکتر علی شریعتی/ انتشارات قلم/ چاپ ششم ١٣٩١

*- پەیڤستانی من/ حەمەکەریم عارف/ چ١/٢٠٠٩ بەرێوەبەرێتی چاپ و بلاوکردنەوەی سلێمانی

*- سفرەی فەقیران/ حەمەکەریم عارف/ چ١/ ٢٠١٢ دەزگای چاپ و پەخشی سەردەم